

KREATIVNO VKLJUČEVANJE TRAJNOSTNIH PRAKS V MIKRO PODJETJE: PERSPEKTIVA OBLIKOVALKE IN UMETNICE

Katja Vresk, Art Studio

Izvleček

Mikro in mala podjetja so pogosto spregledana v razpravah o zelenem prehodu, čeprav predstavljajo pomemben del gospodarstva. Prav v takih podjetjih se pogosto pojavi močna želja po trajnostnem poslovanju. Kot umetnica in oblikovalka, ki vodi mikro podjetje, sem se soočila s konkretnimi izzivi pri uvajanju trajnostnih praks. Med največjimi ovirami so omejeni finančni viri, pomanjkanje dostopa do trajnostnih materialov ter pomanjkanje informacij o krožnih poslovnih modelih.

Namen mojega prispevka je skozi osebne izkušnje prikazati, kako lahko s kreativnimi pristopi in sodelovanjem z lokalnimi skupnostmi ter drugimi ustvarjalci uspešno premagamo te izzive. Z mojim govorom bodo obiskovalci izvedeli, kako fleksibilnost

mikro podjetij omogoča razvoj inovativnih trajnostnih rešitev, kot so ponovna uporaba materialov in podaljševanje življenjske dobe izdelkov. Prav tako želim spodbuditi večja mala in srednja podjetja ter organizacije k sodelovanju z nami, saj lahko skupaj dosežemo večji pozitiven vpliv na zeleni prehod. S tem prispevkom želim motivirati tako male kot velike igralce, da skupaj prepoznamo nove priložnosti za trajnostno rast.

Ključne besede: trajnostne prakse, mikro in mala podjetja, kreativne rešitve, sodelovanje podjetij, (omejeni) viri

CREATIVE INTEGRATION OF SUSTAINABLE PRACTICES IN A MICRO BUSINESS: THE PERSPECTIVE OF A DESIGNER AND ARTIST

Abstract

Micro and small businesses are often overlooked in discussions about the green transition, despite being an essential part of the economy. It is in these businesses where the desire for sustainable practices often burns brightest. As an artist and designer running a micro business, I have encountered specific challenges when implementing sustainable practices. Among the greatest obstacles are limited financial resources, lack of access to sustainable materials, and insufficient information on circular business models.

The purpose of my presentation is to share personal experiences and demonstrate how creative approaches and collaboration with local communities and other creators can successfully overcome these chal-

lenges. My talk will show how the flexibility of micro businesses allows for the development of innovative sustainable solutions, such as the reuse of materials and extending product lifecycles. Additionally, I aim to encourage larger small and medium-sized enterprises, as well as organizations, to collaborate with us, as we can collectively achieve a more significant positive impact on the green transition. With this contribution, I seek to motivate both small and large players to recognize new opportunities for sustainable growth together.

Keywords: sustainable practices, micro and small businesses, creative solutions, business collaboration, (limited) resources

1 UVOD

Trajnostni razvoj in prehod na krožne poslovne modele sta postala ključna cilja številnih podjetij, ne glede na njihovo velikost. Vsa podjetja se pri tem srečujejo z izzivi, kot so omejeni finančni in materialni viri ter pomanjkanje znanja in dostopa do informacij o rešitvah. Mikro podjetja pa se pri uvajanju trajnostnih praks pogosto soočajo s specifičnimi izzivi, ki izhajajo iz njihovega obsega in strukture. Kljub tem oviram mikro podjetja zaradi svoje majhnosti in prilagodljivosti omogočajo večjo ustvarjalno svobodo ter razvoj inovativnih rešitev. Z inovativnim potencialom lahko mikro podjetja pomembno prispevajo k širšemu sprejemanju trajnostnih praks in sooblikovanju krožnega gospodarstva. Po podatkih SURS iz leta 2018 je bilo registriranih 189.995 mikro podjetij, medtem ko je bilo manjših, srednjih in velikih podjetij skupaj le 10.526, kar pomeni, da mikro podjetja predstavljajo kar 18-krat večji delež. Kljub temu pa so ta podjetja pogosto najbolj izvzeta pri dostopu do virov in informacij, ki bi jim olajšali prehod na trajnostne poslovne modele.

Iz lastnih izkušenj kot grafična oblikovalka in umetnica, ki vodi mikro podjetje, sem se soočila s številnimi izzivi pri uvajanju trajnostnih rešitev. Pridobitev certifikata o krožnih poslovnih modelih mi je omogočila globlje razumevanje teh principov ter spodbudila uporabo trajnostnih materialov in inovativnih metod, ki podaljšujejo življenjsko dobo izdelkov in zmanjšujejo odpadke.

V nadaljevanju bom delila svoje izkušnje pri uvajanju teh praks, izpostavila izzive, s katerimi sem se srečala, ter predstavila priložnosti, ki jih krožni poslovni modeli prinašajo za mikro podjetja. Upam, da bodo moje izkušnje spodbudile tudi druga mikro podjetja, da se aktivno vključijo v prehod na krožno gospodarstvo, kar bi lahko ustvarilo ugodno klimo za naraven vstop v kro-

žne poslovne modele, kot jih danes poznamo v linearnih sistemih.

2 IZZIVI PRI UVAJANJU TRAJNOSTNIH REŠITEV: OSEBNE IZKUŠNJE

Uvajanje krožnega poslovnega modela in trajnostnega poslovanja je še vedno precej neopredeljeno področje v mikro podjetjih. Regionalni direktor Generalije za vzhodnoevropsko regijo Manlio Lostuzzi je za spletni časopis Finance opozoril, da so mala in mikro podjetja pogosto prepuščena sama sebi pri iskanju razlogov, zakaj bi postala trajnostno usmerjena (Kaj ovira še več MSP, da bi postali bolj trajnostni, 2023). Zato sem se odločila, da na podlagi svojih izkušenj uporabim primere, ki ponazarjajo izzive, s katerimi se srečujejo mikro podjetja.

2.1 Pomanjkanje znanja in informacij

Pomanjkanje znanja in informacij je eden od prvih izzivov, s katerim se srečujejo podjetja pri prehodu na trajnostno poslovanje. Prvi poskusi vpeljave trajnostnih principov lahko zaradi nepopolnih informacij vodijo v nenamerno zeleno zavajanje. Mnogi mikro podjetniki se pogosto zmedo med pojmom „ekološki“ in „trajnosten“, kar lahko vodi do napačnih prepričanj, da je izdelek sam po sebi trajnosten, če je ekološki, 100 % naraven, recikliran ali se ga lahko varno zavrže.

Ko se ta del zelenega zavajanja ozavešči, se mikro podjetja pogosto sprašujejo, kaj trajnost dejansko pomeni. Težave se pojavljajo pri pridobivanju ustreznega znanja, kje in kako ga najti ter kako ovrednotiti kakovost informacij. V svoji praksi sem se tudi sama srečala s temi izzivi. Na primer, ko sem se odločila za uporabo recikliranih materialov, sem sprva napačno razumela, da so vsi reciklirani materiali enako trajnostni. Uporaba recikliranih ali naravnih materialov se mi je zde-

la kot začasna rešitev, vendar sem hitro spoznala, da potrebujem globlje razumevanje, da lahko trajnostne rešitve ustrezno uporabim. Pomanjkanje relevantnega znanja je povzročilo frustracije, saj so informacije, ki sem jih našla, pogosto preveč posplošene in ne upoštevajo specifičnih potreb mikro podjetij. Regulacije in smernice, ki veljajo za večja podjetja, ne ustrezajo vedno manjši in bolj fleksibilni naravi mikro podjetij. V mnogih primerih se podjetniki odločijo, da je preprosteje ostati pri tradicionalnih, linearnih poslovnih modelih, saj so ti poznani, manj kompleksni in ne zahtevajo dodatnega učenja, kar mikro podjetniku olajša obstoj in zaslužek na trgu. To dilemo omenja tudi D. Kozolec (Kozolec, 2009, str. 27).

Da bi premagala ta izziv, sem se odločila za poglobljeno raziskovanje in izobraževanje na področju trajnostnih praks. Vključila sem se v programe tudi za mikro podjetnike za krožno gospodarstvo ter začela sodelovati z mrežami in strokovnjaki iz industrije, ki so mi pomagali pri dostopu do zanesljivih virov informacij in primerov dobrih praks.

2.2 Dostop do trajnostnih surovin in materialov

Dostop do trajnostnih surovin predstavlja velik izziv, zlasti za mikro podjetja. Številne dobavne verige so še vedno osredotočene na tradicionalne, linearne prakse, kar pomeni, da so trajnostni materiali pogosto dražji in težje dostopni, zlasti v manjših količinah (Why The Circular Economy Is All About Retaining Value, 2016). V svoji praksi sem se pogosto spraševala, kje lahko pridobim materiale, ki ustrezajo trajnostnim principom krožnih poslovnih modelov in so primerni za moje izdelke. Rešitev, do katere sem prišla, je bila sodelovanje z lokalnim proizvajalcem in dobaviteljem papirja iz invazivnih rastlin, ki bi sicer končale na odlagališčih – Instituta za papir in celulozo v Ljubljani. Ta izkušnja se ujema s primerom

podjetja Ecovative Design (*Packaging from 'mushroom plastic': Ecovative, 2021*), ki izdeluje pakirne materiale iz micelija (gobovih vlaken), kar predstavlja naravno in trajnostno alternativo tradicionalnim materialom. Iskanje alternativnih virov in uporaba lokalnih surovin sta ključna za zmanjšanje prevoznih stroškov in ogljičnega odtisa v sorazmerju s kvaliteto in življenjsko dobo izdelka. Med iskanjem ustreznih dobaviteljev sem porabila veliko časa in energije za sklepanja dogovorov, da bi našla proizvajalca, pripravljenega sodelovati pri manjših količinah in mi nuditi ugodne finančne pogoje. Ta proces mi je omogočil vključitev trajnostnih materialov v moje izdelke, vendar pa je zakasnitev pri iskanju virov, izvajalcev in predvsem znanja prispevala k upočasnenemu zelenemu prehodu.

2.3 Finančni izzivi pri uvajanju trajnostnih rešitev

Finančni izzivi so eden izmed najpomembnejših dejavnikov, s katerimi se mikro podjetja srečujejo pri uvajanju trajnostnih praks. Mikro podjetja pogosto nimajo dostopa do finančnih sredstev, potrebnih za

uvvedbo trajnostnih rešitev. Stefano Pogutz s SDA Univerze Bocconi opozarja, da se mala podjetja pogosto soočajo s težavami pri pridobivanju financiranja za trajnostne projekte (Kaj ovira še več MSP, da bi postali bolj trajnostni, 2023). Zaradi tega inovativne ideje, ki bi lahko pomembno prispevale k trajnostnemu razvoju, pogosto ostanejo neuresničene brez dodatne podpore.

V svoji praksi sem se pogosto soočila z izzivom, da zaradi majhnosti svojega podjetja in finančnih ambicij, ki niso ustrezale pogojem razpisov, nisem mogla pridobiti sredstev za trajnostne projekte. Pogosto sem bila prisiljena tehtati med kratkoročnimi finančnimi cilji in dolgoročnimi trajnostnimi ambicijami. Omejen proračun je oteževal tudi nakup dražjih trajnostnih materialov, kar je zaviralo moje prizadevanje za prehod na krožne poslovne modele.

Poleg tega sem naletela na izzive pri iskanju ustreznih skupnosti in mrež, kjer bi se lahko povezala z drugimi podjetniki ter pridobila dostop do skupnih virov in finančne podpore. Kljub pobudam Evropske

unije za razvoj grozdov in iniciativ, so nekatere panoge, kot sta tekstilna industrija in gradbeništvo, bolj v ospredju. To otežuje dostop do virov in finančne pomoči za mikro podjetja iz drugih sektorjev, kar pa je za trajnostne inovacije bistvenega pomena.

2.4 Estetika in kakovost trajnostnih izdelkov

Estetska dovršenost in kakovost trajnostnih izdelkov predstavljata pomemben izziv, saj mnogi potrošniki trajnostne izdelke še vedno povezujejo z nižjo kakovostjo in neprivlačnostjo. Po raziskavi organizacije The Conference Board iz leta 2022 potrošniki v ZDA ostajajo skeptični glede estetike trajnostnih izdelkov, kar lahko pomeni, da morajo mikro podjetja vložiti dodatne napore v oblikovanje in trženje, da bi prepričala potrošnike o vrednosti trajnostnih rešitev (*US Consumers Want Business to Do More on Sustainability, 2022*).

Kot umetnica in grafična oblikovalka se zavedam, da estetska privlačnost igra ključno vlogo pri tem, kako potrošniki dojemajo trajno-

stne izdelke. Estetska dovršenost je ključna ne le zaradi vizualne privlačnosti, temveč tudi zato, ker spodbuja uporabnike, da izdelek obdržijo dlje časa. Lep izdelek ima večjo verjetnost, da ga uporabniki ne zavržejo hitro, ampak ga obdržijo, podarijo ali predajo naprej, ko ga ne potrebujejo več. Tako se povečuje življenjska doba izdelka in zmanjšuje količina odpadkov, kar je pomembno trajnostno načelo.

V svojem delu sem ugotovila, da je estetika enako pomembna kot funkcionalnost in trajnost. S premišljenim oblikovanjem lahko mikro podjetja ne le zadovoljijo trajnostne kriterije, ampak tudi povečajo privlačnost svojih izdelkov na trgu, kar posledično prispeva k trajnosti skozi zmanjšanje potrebe po pogostih menjavah in novih nakupih.

Moji izdelki so dodatno estetsko obogateni, saj pogosto vključujejo umetniške motive, ki so že preizkušeni na trgu ali jih sproti prilagajam glede na odziv kupcev in njihovo všečnost. S tem ne le povečujem estetsko vrednost izdelkov, ampak jih tudi prilagajam okusu trga, kar prispeva k večji trajnosti skozi daljšo življenjsko dobo.

3 ZAKLJUČEK

Mikro podjetja lahko hitro prilagajajo svoje poslovanje in uvajajo nove, trajnostne rešitve. Kljub izzivom, kot so omejen dostop do financiranja in trajnostnih surovin, krožni poslovni modeli ponujajo obetavne priložnosti. Primer uspešnega prehoda je Zavod Oloop, ki ga vodijo tri umetnice. Z inovativnimi tekstilnimi projekti in družbeno angažiranostjo uspešno združujejo trajnost in estetiko, kar jim prinaša mednarodno prepoznavnost. To kaže, da lahko mikro podjetja in zavodi pomembno prispevajo k širšemu sprejemanju krožnih modelov in trajnostnemu razvoju.

Prehod na krožne poslovne modele mikro podjetjem omogoča, povečajo dostop do trajnostnih virov skozi sodelovanje z drugimi podjetji in pridobijo konkurenčno prednost na rastočih trajnostnih trgih. Sodelovanje z dobavitelji, ki delujejo po načelih trajnosti, lahko mikro podjetjem pomaga pri ohranjanju ravnovesja med kakovostjo izdelkov in stroški. Ustvarjanje estetsko dovršenih izdelkov hkrati krepi dolgoročno zaupanje potrošnikov in zmanjšuje odpadke.

Mikro podjetja z inovativnostjo in prilagodljivostjo igrajo ključno vlogo pri prehodu v krožno gospodarstvo, kar potrjujejo tudi podatki o

njihovi hitri rasti. V poročilu Ajpes je bila izpostavljena kar 42-odstotna rast mikro podjetij med leti 2018 in 2022. Moje izkušnje kažejo, da lahko kljub omejitvam mikro podjetja premagajo ovire in postanejo akterji trajnostnega razvoja. Upam, da bodo moje ugotovitve spodbudile več slovenskih podjetnikov k aktivnemu vključevanju v trajnostne prakse. Hkrati bi bilo ključno, da večji akterji prepoznajo vrednost sodelovanja z mikro podjetji, saj s tem skupaj prispevamo k širšemu sprejemanju krožnih poslovnih modelov in dolgoročno trajnostnemu razvoju.

Katja Vresk je diplomirana grafična oblikovalka in likovna pedagoginja. Od leta 2016 deluje kot samostojna podjetnica na področju grafičnega oblikovanja, marketinga in umetnosti. Od leta 2021 ustvarja in trži tudi svoje kreativne izdelke, primerne za osebna in poslovna darila, od leta 2024 tudi z ekskluzivno serijo trajnostnih daril. V letu 2024 je zaključila izobraževanje pri Circular Economy Alliance in pridobila certifikat Circular Business Model Professional.

LITERATURA IN VIRI

Kozoder, D. (2009). Trajnovativnost: novi izzivi družbene odgovornosti podjetij. Ljubljana, Salve

Mikuš, Š. (2023, December 6). Kaj ovira še več MSP, da bi postali bolj trajnostni. Finance. <https://www.finance.si/esg/kaj-ovira-se-vec-msp-da-bi-postali-bolj-trajnostni/a/9019241>

Packaging from 'mushroom plastic': Ecovative. (2021, Avgust 19). <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-examples/packaging-from-mushroom-plastic-ecovative>

US consumers want business to do more on sustainability. (2022, Februar 8). The Conference Board. <https://www.conference-board.org/topics/consumers-attitudes-sustainability/US-consumers-sustainability>

Why the circular economy is all about retaining value. (2016, Oktober 18). McKinsey & Company. <https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/why-the-circular-economy-is-all-about-retaining-value>

Mikro-, majhna in srednje velika podjetja (MSP). (n.d.). <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/9046>

Letna in druga poročila. (n.d.). https://www.ajpes.si/Letna_porocila/Informacije/Podatki_po_regijah